Moje "stánky".

Maďarsky napsal A. Ronai.

Nešťastníkem byl jsem vždycky. Kdybych se byl náhodou stal kloboučníkem, lidé byli by k mojí škodě zajisté bez hlavy na svět přicházeli. Z mých četných strýčků umírají jen oni, kteří jsou tak chudí, že musím na pohřební výlohy přispívati. Můj nejbohatší strýc bydlí v nejzdravější krajině, kde všichni lidé, jak statistika udává, dosáhnou stáří přes sto let, a on bezpečně doufá, že bude po mé smrti děditi moji knihovnu a moje dýmky. Do poměrů tak zvrácených mohl jsem se naroditi jenom já.

Také s byty svými měl jsem neustále neštěstí. Již jako student. Ostatní moji kolegové vyzískali se svými "stánky" pro sebe ještě mnohé výhody; já míval při tom jen škodu a zlost. Z předu jest mi poznamenati, že nájemné ode dávna nikdy správně neplatím, poněvadž považuji tento druh zdanění za nejnespravedlivější ze všech zařízení lidských. Člověk musí konečně přece bydliti a nějaké přístřeší míti. Orel má svoje hnízdo, hlemýžď svoji skořápku, medvěd svůj brloh, jezevec svoji jámu, cvrček svoji trhlinu ve zdi. Nadutí domácí páni však myslí, že zvířata tato připravují si byty své sama. Ale vždyť já bych si také rád dům svůj vystavěl sám, jen kdybych měl stavební místo a hmoty k tomu, ale to stojí peníze, kdežto ptáci dostanou všecko zadarmo. Považuji to za velikou nespravedlnost, že jedna třída lidí musí se čtyřikrát v roce před jinou třídou lidí objeviti, aby zaplatila jistou částku peněz za to, že bydlí. A proto pronájemci a nájemci jsou rození nepřátelé.

Tyto svoje vrozené pocity proti všemu, co má domy a pronajímá pokoje, chtěl jsem vyjádřiti, nežli budu z příběhů svých "stánků" vypravovati. Bydlil jsem již tehdy v nájmu, čemuž je rozuměti tak, že jsem sice bydlil, ale pravidelně opomíjel nájemné platiti. Z vrozeného nepřátelství. Kdyby můj starý nebyl na konci semestru pokaždé dluh vyrovnal, pronájemci byli by o tuhosti mých zásad nabyli lepšího přesvědčení. Ale to, co mi utkvělo v paměti z oněch dob, kdy jsem ještě "stánky" obýval, je s jinými věcmi v souvislosti. Jednou jsem měl pronájemcem starého vysloužilého šikovatele, který měl, jak bývalo u vojínů ze starých dob obyčejem, jen jednu nohu. Druhou ztratil kdesi poblíže dueppelských hradeb — tvrdíval stařec. Ale jiní mi vypravovali, že to, co mu k úplnosti člověka scházelo, utrhl mu omnibus. Krátce a dobře, ve skutečnosti se měla věc tak, že každého večera, dříve nežli vklouzl do postele, odepjal si jednu nohu a spolu s botou postavil ji přede dvéře, aby služka obě nutným leskem pro nejbližší den opatřila.

Jednoho dne, bylo to spíše již hezky pozdě večer, shromáždila se u mne veliká společnost dobrých přátel. Běželo o to, abychom oslavili moje narozeniny; a my slavnost tuto provedli s ohromnými žerty a šprýmy. Objednaný sud piva byl o půlnoci prázdný. Hospůdky z okolí musily dodati další mok, a sehnalo se všechno lahvové pivo, co ho bylo k dostání. Byla to střeštěná noc.

K ránu dělila se společnost ve dvě strany. Jedna část těšila se ze života svého u stolu, druhá nalezala se pod ním. Čím více mladého dne přibývalo, tím četnější byli ti, kdož sklesli pod evropskou úroveň. Ti, kteří drželi se ještě statečně, počali s napjetím ohromných plicních sil zpívati všelijaké hymny. Tu jednomu z mých přátel napadlo, přinésti umělou nohu mého domácího a tlouci jí takt k písním.

Při tlučení taktu se ovšem všecko tříštilo: takt, umělá noha a také stůl. Jen moji přátelé ne. Naopak! Když nastal úplný den, žádali hřmotně kávu. Já jsem ji konečně uvařil, a musila býti dobrá, neboť vypili ji všecku. Jelikož jsem neměl tolik kávových lžiček, vzal si každý kousek "roztaktované" umělé nohy, aby si rozmíchal cukr. Velice jsem žasl, když jsem na dně svých kávových číšek nalezl několik skutečných višní. Později se zjev tento vysvětlil: Paní domácí měla totiž v polici v předsíni dvacet láhví zavařených višní. Druhého dne nebylo však po nich ani stopy. Ale též pět láhví s jablkovou huspeninou zmizelo. A jakým podivuhodným způsobem! Jeden z mých přátel, nastávající malíř, vymaloval marmeládou na čalounech secessionské obrazy. Žel, že paní byla tak praktická, že barvu, marmeládu totiž, opět seškrábala. Kdož ví, zdaž fresky nebyly by se dočkaly slávy.

Nepříjemný dozvuk dostavil se ostatně dne následujícího. Stařec bolestně pohřešoval svoji umělou nohu. Já ovšem ihned projevoval ochotu, že škodu nahradím. Ale to nebylo věcí nijak snadnou. On totiž prohlásil, že umělá noha jeho byla výrobkem birminghamským, a že zásadně nosí jen takové nohy, které jsou vyrobeny v Birminghamu. Namítal jsem všeličos, ale marně. Lpěl křečovitě na Birminghamu a trval na tom, aby anglicky byl odškodněn. Výroba umělých noh že nalézá se na výši jedině v Anglii, jelikož Angličané vedou ustavičné války a ve směru tom pokračující vyrábějí neustále jednonožce. Což mohl jsem počíti? Objednal jsem umělou nohu z Birminghamu, což stálo mně pětkrát tolik, nežli kdybych byl spotřebu hradil doma. Ale trvalo to dlouhou dobu, nežli noha přišla. A jelikož můj domácí o jedné noze vycházeti nemohl, odbýval svůj ranní doušek jakož i večerní pitku doma. Útraty nésti musil jsem ovšem já. Byl to jakýsi druh válečné náhrady. Poněvadž zůstával doma, neměl zapotřebí rovnováhy na cestu k domovu a každodenně překročoval svoji míru o několik sklenic a můj rozpočet o značné sumy. Konečně překročil i moji trpělivost. Zaplatil jsem účet za umělou nohu, cech posledního dne, nájemné zůstal jsem ze zásady dlužen a prchl jsem. Přístřeší vyhledal jsem si ve čtvrti města docela jiné, kamž noha umělá se nikdy nedostala, tentokráte u továrníka kartáčů.

Ach, kartáčnictví! Nikdy bych nebyl pomyslil, že je to profesí tak nepříjemné. Ovšem, kotlář dělá silnější hřmot, zámečník, bednář více hluku — ale co vše to znamená proti od uší řezajícímu, nervy rvoucímu, skřípajícímu povyku, jenž je spojen s kartáčnictvím. Dlouho jsem to zajisté snášeti nemohl. Již po dvou týdnech opustil jsem sídlo zvuku štětin a ševelení žíní. Ale sotva že jsem se nastěhoval do nového bytu, seznal jsem ku svému překvapení, že se mi podařilo, vzbuditi v rozkošné dcerušce kartáčníkově něžné pocity. Podle čeho jsem to poznal? Eminka, tak jmenovala se slaďounká, posílá mi denně jako znamení lásky a vzpomínání — kartáč. Nejprvé něžný kartáč na kufry, potom kartáč na šaty, na to kartáč na leštění bot, dále kartáč na nehty, kartáč na cylindr, jemný kartáček na zuby, a abych nezapomenul, kartáč na drhnutí podlahy a kartáč na hřebelcování koní. Krátce, kartáče všech tvarů a pro všecky účely, asi padesát kusů, a na všech skvělo se ozdobným rukopisem "Ema." Můj pokoj byl kartáči přecpán. A tu opět byl jsem nucen vzpomínati svojí vrozené smůly. Proč nebyla ta dcera Vanderbiltova, jež se do mne zamilovala! Tu byl bych místo této záplavy kartáčů měl jako něžné znamení lásky snad právě tolik železničních vlaků z veliké zásoby papínka Vanderbilta. Expresní vlak, nákladní vlak, smíšený vlak, urychlený osobní vlak . . . Ale skoupý osud nechtěl tomu tak.

Jednoho dne starý kartáčník docela neočekávaně vstoupil ke mně a rozhlížel se zamračeně kolem.

"Nechal jste zajisté tyto kartáče jíti s vámi, když jste se od nás stěhoval?" pravil s oním mrazivým klidem, který kartáčníka tak trefně charakterisuje.

"To je sprostá urážka."

"Odkud pak máte tyto kartáče?"

"Já . . ." nevěděl jsem totiž opravdu, co bych měl říci. Měl jsem dáti Eminku v šanc?

"Nuže? . . ."

"Koupil jsem je."

"Tyto kartáče všecky?"

"Ano, tyto kartáče všecky."

"K čemu potřebujete tak mnoho kartáčů?"

"Já — jsem milovníkem kartáčů."

"Co pak je to?"

"Sbírám náruživě kartáče."

"Lžete!" křičel starý.

"Pane!" chtěl jsem vybuchnouti.

"E co, chcete mne voditi za nos. Vím všecko. Kartáče tyto máte od mojí dcery."

Ocitl jsem se ve strašných rozpacích, což starý ihned zpozoroval.

"Nuže, vidíte, mám tedy pravdu. Srdci otcovskému něco podobného nezůstane skryto."

"Nuže ano, je tomu tak," pravil jsem zdrcen.

"Milujete tedy moji dceru?"

"Nikoli."

"Ale chcete ji za ženu."

"Nikoli."

"Cože? Vy moji dceru nechcete? Moji dceru? Ale to je neslýchané! — Nu dobrá! Pak ale musíte mi dáti ihned všechny kartáče nazpět!" Po té počal je již do pytle, který s sebou přinesl, sbírati: kartáč na nehty, kartáč na kufry, kartáč na koně, i moje vlastní kartáče. Všechno, co mělo štětiny, putovalo do pytle. Potom podíval se ještě jednou na mne s oním ledovým klidem, který kartáčníka tak trefně charakterisuje, a kroky dunícími opouštěl můj pokoj.

Lidem, kteří nosí umělé nohy anebo vyrábějí kartáče, nezůstal jsem od té doby nikdy více nájemné dlužen.

Přel. M. B.

Život a smrt.

V údolí pod městem, kde úzký a bahnitý potůček vtéká do řeky, vyrůstá továrna vedle továrny. Nepozná té krajiny, kdo nějakých dvacet let jí byl vzdálen. Tenkrát shlíželi jsme s parkánů města na řadu chatrčí stíněných topoly a olšemi, neúhledných a chudičkých.

Středem chatrčí vedla cesta k největšímu ostrovu, jejž zde spletilá ramena řeky tvoří; poslední a nejsešlejší z chalup, skloněná skoro do vody, na jaře i na podzim vydaná v šanc nebezpečím zatopení, ale přes to pevná a důkladná k neuvěření, náležela rybáři Vítu Skálovi.

Bezpochyby je vám známo, jak dalekosáhlé, takřka biblicky široké rodokmeny mají malá města. Nebývá také vzácností, že se jménem dědí se stav. Lidé, kteří byli stejného věku s Vítem Skálou, pamatovali se na jeho tatíka i děda, oba rovněž rybáře, a ve starých zápisech bylo vypátráno, že Skálové usazeni byli při vodě už v sedmnáctém věku.

Leč — jakkoli jméno toto těšilo se vážnosti tak historické, ve všední tradici užíváno nebylo. Na Víta Skálu nedoptali jste se nikdy tak spolehlivě jako na "strýce Nezmara".

Přezdívka zakořenila se daleko široko po vůkolí. K "Nezmarům" chodily služky máchat do řeky prádlo, a měl-li kdo pochybnosti, nestoupne-li následkem dešťů do rána voda, vybral se k "starému "Nezmarovi" na zvědy.

Mělo své důvody, proč tak podivně lidé staříka překřtili. Tím "nezmarem" byl vlastně život.... tak neobyčejně tuhý, všem nástrahám živlů i lidských zlob vzdorující, vůči pohromám obrněný život, že pověrčiví se nerozpakovali vykládati si to zázračným nějakým talismanem, jejž prý Skála nosil vždy při sobě.

Usměšky stranou!.... věc měla do sebe vskutku něco záhadného. Tento bezmála sedmdesátiletý kmet, s vlasem jak padlý sníh bílým, s obličejem bezvousým, tisícerými žilkami, vráskami a rýhami zbrázděným, s okem zamželým jakýmsi bezbarvým leskem, nijaký obr postavou, ani silák složením, stal se vskutku po všem kroji pověstným. A to z dvojího důvodu: jednak pro nehody, bezčetné a zákeřné, jež jej stíhaly jako nějakým tajuplným řízením osudu, jednak pro způsob, jakým dovedl jim vždy uniknouti.

Asi tři sta kroků od Skálovy chalupy vypíná se postupenský mlýn. Část řeky od mlýna k rybárně byla ode dávna zlopověstna. Brzy topil se tu chasník, sklouznuvší s úzké lávky nad koly, brzy spadlo do vody děvče při máchání prádla. Řeka hnala tu proudem dravým a ječivým; kus dřeva do vody vhozený zmítal se a kroužil kolem sebe, uháněje při tom rychle v před.

Neblahé události dotčeného druhu učinily však pokaždé ze starého Skály hrdinu dne v neslavnějším toho slova významu. Jedva zvedl se pokřik, byl rybář, všecek změněn a ke všemu odhodlán, na místě. Bez otálení strhl kazajku, skočil do vody a dík obdivuhodné obratnosti plavecké octnul se dvěma, třema rozmachy u samé oběti proudů. Na to chopil se jí, zručně a vypočítaně, aby nemohla po něm tápati rukama a strhnouti jej do hlubin. V několika vteřinách byl již zase u břehu a vytáhl železnou svojí pěstí bezvládné tělo na souš. Případy podobné opětovaly se, jak řečeno, nesčíslněkráte, vždy s týmže šťastným výsledkem. A nebylo-li více pomoci, totiž přinesla-li voda utopence už z hůry od plovárny, byl "strýc Nezmar" zase jen jediným, kdož se odvážil, mrtvolu vyloviti.

Rovněž tak bylo o požárech. Na předměstí, ve vetchých, šindelem nebo i slamou krytých barácích hořelo několikráte a nechybělo i případů, kde octly se v nebezpečí lidské životy. A zase objevil se Vít Skála mezi prvními, kdož přišli hasit.... a neozbrojen, pevně a srdnatě, vstoupil do ohroženého stavení, vzdoruje všem strašlivým pohromám, jež se zdály na hlavu jeho dopadati.

Muž ten — následkem pověsti, že má skryté peníze — byl kdysi v zimě přepaden a ranou železným nástrojem do hlavy mu zasazenou omráčen; druhého dne objevil se bez pohromy a zdráv u svých sítí a nestěžoval si na nejmenší bolest, ačkoliv hluboká jizva na jeho lebce patrna byla pak ještě několik neděl. Lidé krčili rameny — Nezmar.

Stařec nikdy nezastonal, nikdy netrpěl ani jedním z oněch tisícerých drobných neduhů, jimž dáni jsme v šanc i při nejpořádnějším životě.

A přece nebylo ho nic více vzdáleno, než úzkostlivý, přísný zřetel na tělo a jeho potřeby. Kolikráte viděli ho sousedé státi za syohravých, studených dnů pozdní jeseně až po kolena ve vodě — kolikráte skoupal se i v zimě, při vysekávání ledu! — — —

Kdysi ke konci června usadil se stařeček po dávném svém zvyku s udicí na malou lavičku při samé řece; byl teplý, příjemný večer; lidé z práce se vracející hlasitě pozdravovali, po silnici občas přejel vůz a zvířil kotouče prachu. Nad hladinou, v tu dobu neobyčejně klidnou a jasnou, proháněla se hustá hejna malinkých, třepetavých komárů a jepic. Ryby braly dosti čile, skorem hojněji než jindy, přes to se však Skála nezdržel dlouho..

Týž večer zašel si k sousedovi koláři na besedu. Byli s kolářem staří kamarádi a všelicos si ve klidné chvíli o světě pohovořili. Mezi řečí všimnul si soused, že "Nezmar" otírá každou chvíli levou ruku o kabát. Později bylo mu to již nápadné.

"Máte něco na ruce, strejčku?" otázal se.

"Eh — drobet mne svědí.. tuhle."

"Hm, to je puchýř. Nepíchla vás mezi dnem nějaká ošklivá moucha? Ty potvory bývají teď v těch horkách někdy nebezpečný!"

"Snad. Nu co na tom.. za chvilku to přejde."

Ale nepřešlo.

A druhého dne starý rybář nápadně dlouho z chalupy nevycházel. Později dopoledne došel si k němu kolář sám. Zděsila jej podívaná, jaké by se byl jakživ nenadál..

"Nezmar" ležel na posteli, bez vlády a v horečce. Oči měl skleněné, jazyk jeho, těžký jako z olova a nabotnalý, blabolil v podivných zvucích. Levá ruka byla oteklá jako veliký měchýř.

Zavolána nejprvé provazníkova žena z protějšího stavení. Asi hodinu mazala ránu a zažehnávala; nemocný žádal ustavičně vody a ztrácel k polední vědomí. Pak teprv došli pro doktora. Ale bylo pozdě. Lékař konstatoval otravu krve a prohlásil, že není více pomoci.

Ke třetí hodině odpolední probral se starý Skála z mrákot. Trpěl strašně; opřel se pravicí o peřinu, zíral před sebe jako ve vidění a najednou, svěsiv hlavu, zašeptal:

"A.... takhle tedy zemřu? To je hanba.... to je hanba! Docela jináč ....jsem si tu svou smrt.... představoval....!"

Krátce před půlnocí skonal.

Frant. K. Hejda.

Příšery.

Napsal František K. Rejda.

Propouštěli ji z ústavu jako uzdravenou.

Vyslechla tupě, se sklopenou hlavou a skříženýma rukama, několik slov, obřadných a chladných, jimiž rozloučili se s ní lékař choromyslných a vrchní ředitel ústavu. Potom k návodu tety, která byla aktu přítomna, políbila oběma pánům ruku a konečně vyšla jako ve snách ven, do chodby a k hlavnímu schodišti.

Okna chodby vedla do dvora, kde šustělo červenavé, opadávající listí stromů. Nadcházela skoro již zima a na dvoře bylo pusto, zmrtvělo; teprve o jedenácté hodině dovolována zde chovancům obvyklá procházka.

Ale na zdi protějšího křídla budovy rozrážela se jasná tříšť paprsků a jeden z úlomků zabloudil až sem, do široké, bílé chodby. Mladá žena zřejmě okřívala pohledem na plný, teplý jeho svit. Prodlela okamžik u okna, podepřena o mříž, rty její se zachvěly a prsa mocně zavlnila. Zdálo se, že teprv nyní dostavilo se pochopení významu, jejž měla pro ni přítomná chvíle.

Marně ohlédala se zpět po chodbě. Stěny a strop její, čistě vybílené, zdály se mizeti v nekonečnu; všady bylo ještě šero a z daleka odněkud., nejspíše až z druhého patra, doléhaly sem kroky stráže, volné a odměřené. Po levé straně celá řada dveří vedla do jednotlivých pokojů, ale z vnitřku neozývala se ani nejmenší zvěst života.

Slunce přestalo svítiti a chodba zpopelavěla. Mezi výklenky oken položily se stíny a nejzazší konec koridoru splynul v beztvárný soumrak.

"Pojďme!" vyrazila ze sebe propuštěná drsným, stísněným hlasem, a chopivši tetu za rukáv, vlekla ji ke schodům.

Před hlavní branou čekalo na obě ženy několik jiných příbuzných. Opodál na silnici připraven byl vozík. Uvítání odbylo se krátce a chladně. Sloužitý mužík vychytralého obličeje, mrštný a těkavý, pomohl ženským do vozíku a chopil se opratí; přece však nelezl času, přitočiti se stranou k své ženě — téže, která nemocnou z blázince byla odváděla — a změřiti ji krátkým, tázavým pohledem.

Teta rázem mu porozuměla. Nachýlivši se k němu, zašeptala:

"Nevydrží ani čtvrt roku.. vždyť to na ní vidíš, jak je vymořena."

"Mluvila jsi s doktorem?"

"No, bodejť ne! Ten to taky říká!"

Mužík zamnul si ruce a vyskočil na kozlík. Dva jiní strýčkové a jedna poloslepá kmotra zaujali místo buď vedle něho, nebo vzadu na voze — kde se dalo.

Koník napjal síly do klusu.

Ostrý vzduch pozdní jeseně zadul proti vozíku, drkotajícímu podél nízké stráně. Mladá žena rozhlédla se několikráte plaše, ztrnule po přírodě, udolávané dešti a prvními lehkými mrazíky. Náhlou únavou zmožena, položila hlavu na rameno tetino a v okamžiku usnula.

* * *

Suché chrastí v ohništi praskalo a na stěně proti peci stlaly se šlehavé odlesky plamene. Venku do nedohledna ležel sníh; zimy přituhlo hned po Všech Svatých, takže do města byla znamenitá sanice.

Zimní večer, smutný a nekonečný, zvolna se vkrádal do světnice. Bylo bezvětří, ale šedá a těžká obloha věštila brzkou, novou chumelenici.

Teta "pionýrka" — přezdívka se datovala od dávné jakési choulostivé příhody v jejím mládí — posunula svou židli k lavici, na níž, shroucená a zamklá, hřála se chorá její neteř.

"— — Mně to vždycky tak připadá," navazovala stařena nezvykle úlisným, jaksi nesmělým hlasem hovor, "že nám zrovna pán bůh dal to vnuknutí, abychom tě z ústavu k sobě vzali."

Mladá žena se zachvěla, ale neodpovídala.

"Onehdy potkala jsem kmotru Vranovskou. Prála, že prej nám to do smrti neodplatíš. A víš, co jsem jí na to řekla? Řekla jsem: o nějaké zaplacení se tady nejedná, tohleto my museli udělat z křesťanské lásky a je to jen dobrá vůle Fanynčina, dá-li nám někdy za to nějaký groš nebo ne. Nedá-li, taky dobře.."

Fany zvedla hlavu a podívala se tupě na tetu.

Vlasy svezly se jí přes obličej, ústa se bezděky potevřela a do hubených tváří prohloubily se strašné důlky.

"Co bych já.." počala koktati, "co bych já vám dala? vždyť — ani halíře svého nemám!"

"Pionýrce" zajiskřilo v očích. Okamžení, na něž tak dlouho se připravovala konečně nastalo. Přichýlila se k neteři a s protivnou důvěrností, nutíc se k úsměvu, šeptala jí do ucha:

"I máš — — něco přece máš, ani o tom nevíš, Fany. On.. víš, Josef!.. on si to vzal před smrtí tak nějak k srdci, že jsi se pro něho tolik natrápila.. a když mu řekli, kam tě museli odvézt, nedal pokoj, změnil testament ..a odkázal ti na přilepšenou v ústavu několik stovek.."

Mladá žena se ani nepohnula. Vyjeveně hleděla před sebe, s ústy stále ještě pootevřenými. Teta, která očekávala prudké pohnutí, ba vášnivý výbuch, byla tímto výsledkem svého sdělení zcela spokojena. Po dlouhé chvíli pronesla Fany dutým, bezbarvým hlasem:

"A kdy..umřel?"

"Na druhej měsíc tomu bude rok. Dej mu pán bůh lehké odpočinutí, ale já říkám: penězma se takový prohřešení napraviti nelá. A věř mně, milá holka, nepřinesou ti ty jeho peníze žádného štěstí."

"Hm," vydechla mladá netečně.

"Ale víš, Fanynko, dáš-li něco na modlení a něco obětuješ na dobrý účel, uděláš bohulibý skutek. Podívej se, já nemluvím za sebe, ale — —" v tom jala se škytati a kňourati — "je mně líto strejčka. To dohazovačství tak málo vynáší, on, chudák, se nalře, div nepadne.. a když se rok s rokem sejde, co z toho má? A přece jen on tomu nejvíce chtěl a na to naléhal, abysme tě z ústavu vzali domů. Jak bys mu těma párma zlatýma pomohla a jak pěkně bysi se odvděčila! U nás budeš do smrti — to víš, a co je naše, to je tvé.. tak co tomu říkáš?"

Fany se skleslou hlavou podobna spíše přízraku nežli živoucí bytosti, zabrána do nejasných upomínek z minulosti, ozvala se slabě a netečně:

"Dělejte, jak myslíte."

Teta "pionýrka" se téměř vymrštila se židle.

"A můžeme teda s neděle povolat rotáře?"

Neteř přeslechla. Zabořila hlavu do dlaní, zapomněla na všecko, co kolem ní se dělo a po několika okamžicích teprv zabovořila temně, všecka v sebe pohroužena:

"Na druhý měsíc tomu bude rok.."

* * *

Krátce po Třech králích vstoupil kdysi odpoledne strýc dohazovač do světnice a mrštil vztekle čepicí na stůl. Nemocná Fany, poslední dobou na lůžko upoutaná, vytrhla se ze spaní a cosi zablábolila: "Pionýrka" pošla muži vstříc, všecka uleknutá. A mužík burácel:

"Takhle to dýl nemůže zůstat — já jsem dobrák člověk, ale že budu mít v chalupě špitál, neudělal jsem si s nikým. Páchne to tu jako — fuj! Víš, co mi vzkázal šafář? Že mi do světnice už nikdá nevkročí, abych chodil k němu se vším sám. A takovou zpívá každý — všecko se mi v obci vyhýbá. A to je tvoje dílo! Tys ji tu chtěla mít k vůli těm mizerným pár zlatkám — —"

"Ticho!" vybuchla teď pionýrka" sama. Přistoupivši k němu, zasyčela mu do tváře:

"Ty mizerné zlatky byly ti ale dobré, když ti je po Dušičkách dala, viď? A ostatně, nech mne jednat, já si to spravím."

Obrátila se k nemocné, jež, zpola chápajíc, oč jde, vztyčovala se na loži.

"Víš, Fany — ono jest to pravda, my zkusíme s tebou moc. A nemuselo by to být. Dvacet kroků od chalupy jest sušárna — přeneseme-li ti tam postel a dáme-li ti lenně, čeho potřebuješ, bude taky dobře. Ale jestli nechceš," připojila ďábelsky, zachytivši se myšlénky, jež ji byla napadla, přihlásíme tě zase do ústavu! Snad tě vezmou zpět.."

Chorá učinila děsný pohyb obrany a trhaně, zajíkavě volala:

"Ne, ne, ne — tam nechci, tam ne, mezi blázny nepůjdu! Tetičko, strýčku — zachraňte mne před nimi — — můj andělíčku strážný, neopouštěj mne.... ach ne, jen mezi blázny ne!"

Dlouho do večera dusilo se její štkání pod pokrývkou, štkaní srdcelomné, přerývané kusými modlitbami a výkříky stupňované horečky.

Námluvy.

Vzpomínka z cesty...Napsal F. P. Vožický.

Konečně! Dva volné a k tomu ještě všední dny v létě! A tak neočekávaně to přišlo, bez dlouhého těšení a bez příprav. V úřadě se řeklo: "Zejtra a pozejtří se čistí." víc nebylo třeba, to ostatní jsme již věděli. Pravda, nebyly to žádné prázdniny na několik neděl, ale pro nás značily ty dva dni mnoho a daly nám dost přemýšlení, než jsme se rozhodli, kam s nimi. Tak jsme dělali plány. Předem bylo vyloučeno, že bychom zůstali v Praze.

"To nikdy nikoliv ne!" rozhodl přítel Matouš; "máme toho za celý rok dost!"

"Pravda, tedy ven. Ale žádným způsobem nepoužijeme některého z moderních dopravních prostředků!" položil jsem zase já své veto.

"Nepolezeme do kupé železničního vozu, ani do parníku, ani do pošty nebo dostavníku; zkrátka, nezavřeme se zase do nějaké boudy, odkud není nic vidět a kde nelze vydechnouti!"

Přítel se na mne tázavě zahleděl. "Tak co?"

"Půjdeme pěšky," řekl jsem důrazně a vida, že on krčí rameny, peskoval jsem jej: "Ty jsi také takový, to je k zlosti! Naši lidé, mají-li se dostati kousek za humna, byť i jen půl hodiny, už se musí vézt v dusném, špinavém, začazeném voze železné dráhy. Jakoby neměli nohou! Tady vsednou, tam vylezou, tak, a jsou na místě; to je jim lehko! Nepoučili se, nic neviděli, nic nezkusili, ničeho neužili. To je taková nestatečnost, nesamostatnost nepodnikavost.."

Byl bych kázal dále, ale Matouš zahanben mne přerušil:

"Máš pravdu, půjdeme! Proč máme nohy, ne? Ale, prosím tě, aspoň přes Prahu vlezeme do elektriky; našlapal jsem se už toho dláždění dost."

V tom jsem mu povolil, ale za to jsem si vymínil:

"Žádné kufry, žádné tašky, uzlíčky, balíčky, žádné buchty, žádná zavazadla na cestu. Nic takového! Pěkně deštník do ruky, peníze do kapsy a jít!"

Teď se milý Matouš zarazil.

"Ale na ženské jsme zapomněli!"

Ano, byli jsme oba ženatí; zpropadená věc!

"Žádné ženské," rozhodl jsem, "ať jsou doma! Úřadní výzkumná cesta, komise, rozumíš?"

Jak pak by nerozuměl můj drahý Matoušek!

Bylo ujednáno spojiti krásné s užitečným a za tím účelem navštíviti nučické železné doly, druhý den Karlštejn. Kudy tam a jak, kde budeme noclehovat, o nic jsme se nestarali.

Druhý den ráno už jsme jeli v sedm hodin přes Palackého most elektrikou na Smíchov až ke Klamovce v Košířích. Zde jsme vystoupili, protáhli údy a už to šlo: ráz, dva, ráz, dva.

Aach, to se dýchalo venku v polích! Bylo nám tak rozpustile volno, jako když povolí hříbatům oprati. Den byl krásný, slunko svítilo, ale nepálilo příliš. Ani jsme neznamenali a už jsme byli v Dušníkách, odtud je do dolů už pouhý skok. Viděli jsme již mohutné sloupy špinavě žlutého dýmu a když větérek trochu zavál, měli jsme příležitost chutnati jeho hořce dusivou příchuť.

Ale to nic, jen blíže, blíže! Tady pece, haldy kamení a štěrku, jámy, strojovny a kanceláře. Na strojovnách a kůlnách všude nápis: "Přístup cizím zapovězen!" někde ve dvou řečech, někde jen v samospasitelné. Nás to nezaleklo. Což pak pro nás, výletníky, platí někde nějaké zákazy, zákony a závory? Tak nepatrní nám přišli všichni ti ostatní lidé, kteří ať v kancelářích, ať jinde se plahočili, zatím co my jsme na výletě! A ti by nám mohli tak něco zakazovat!

Prolezli a prohlédli jsme strojovny i lešení, vedoucí k jícnům obrovských pecí, klopýtali jsme přes drážky, dusíce se hrozným dýmem. Strojníkům a "partafírům" dali jsme nějaký doutník a hned jsme se s nimi skamarádili tak, že nám rádi vysvětlovali.

V kantině závodů jsme také poobědvali a pak pustili se dále. A tu jsme dospěli k poznání, že nám té cesty příliš ubývá a že bychom tak přišli ještě dnes na Karlštejn. A to nesmělo být, nebylo to ujednáno; Karlštejn byl na programu až zejtra, musili jsme se dnes ještě někam zatoulat. Ale kam? Uvažovali jsme a dívali se do mapy.

Bylo brzy rozhodnuto. Tady na pravo, trochu stranou jsou Lodenice, před nimi les a za nimi — dobré víno se tam rodí. Hejsa, tedy do Lodenic!

Panečku, pěkný chládek v lese a ještě lepší vínečko a pak dále! Okusili jsme, užili české révy šťávy a pak jsme šli dále, ať kamkoli. Den byl dlouhý, sluníčko ještě vysoko, veselo nám bylo a šlo se jako na drátkách.

Pojednou den, který nás dosud bavil, začal se kabonit; vlašťovky snášely se k samé zemi, div se po ní nerozběhly a sluníčko hrálo si na schovávku. Na obloze mráček, za ním hnal se veliký mrak a než jsme se nadáli, spustil se na nás deštík.

Matouš hledí, kam by schoval svůj černý úbor, ale u silnice topoly jako tyčky, to je špatná záchrana. Na štěstí je nedaleko ves. Dali jsme se do běhu a v několika minutách vzali jsme útokem hostinec na kraji vsi.

Před námi vešel do hostince jakýs děda, jenž prve byl náš spěch pozoroval. Sedl, dal si nalít jako my, opatrně ulizoval ze sklenice a po oku si nás měřil. Měl taková malá, pichlavá očka, pod nimi orlí nos ušňupaný, makovici přečísnutou od jednoho ucha ke druhému, aby se vlasy trochu sehnaly po prázdné prostoře; na sobě měl starý, hřebíčkový, šosatý kabát.

Chvilku poposedával, odkašlával, jako by se chystal prosloviti velkou řeč a pak obrátil se na nás otázkou: "A kam pak, páni, kam?"

Hlas jeho byl takový šeplavý a přisladlý, nutící se do vlídnosti. Mně oslovení jeho nebylo vhod, překvapila mne jeho zvědavost, neměl jsem se k odpovědi. Za to Matoušovi bylo do řeči; víno jistě působilo, proto zahovořil:

"A my jen tak, dědoušku, jen tak na výlet!"

Děda se šibalsky usmál, zakýval hlavou, zahrozil pokřiveným prstem a řekl sladčeji než dříve:

"I ne, před mnou nemusí páni zapírat! Hehehe, já vím, že hledají — nevěstu!"

Ohromil mne ten výrok, nebyl jsem schopen slova a jenom jsem zavrtěl záporně hlavou. Ale dědu jsem nezmýlil.

"I jo, i jo, já vím, je to tak! Tohle je ženich" — ukázal na mne — "a tohle je družba" — ukázal na Matouše. "Jdou na námluvy, já vím, že jdou." A pichlavá jeho očka se smála.

Vrtěl jsem ještě hlavou, když Matouš — na mne mrkaje — odpověděl:

"Nu a co, proč ne? Jdeme tedy!"

Do dědy jakoby rtuti nalil. "Hm, kdyby chtěli, pověděl bych jim o jiné nevěstě" — odmlčel se, přikročil se na stůl a polohlasem sváděl: "Nechodějí tam, vědí, to nic není! Holka je nezdravá a s penězi, kdož ví také, jak to bude — vědí, ono se slibuje, — ale já nechci nic říkat, to jen tak — vědí, ale nechodějí tam! Ale já vím o holce, no! Je silná, zdravá — —"

"A hezká?"

"Moc hezká! Bude se jim líbit. Statná, běloučká, prsatá, ruce jako válečky — božíčku, ta kdyby obejmula, no! Je silná.. Jak říkám, k nim personou se zrovna hodí. A pracovitá je, to jsou ruce, všecko dělá, všecko umí."

"A má peníze?" táže se zas Matouš.

"Peníze, no, což peníze má, hezké peníze. A kolik by tak chtěli?"

"Čím víc, tím líp." Matoušova odpověď.

"Stačilo by osm tisíc? — Vědí, zatím. Potom táta přidá, což by s jměním dělal," stařík vstal, blížil se k nám, opřel se a hučel do nás důvěrně: "Slyšejí, já jim to povím, — ale, no, vždyť oni na desítku koukat nebudou — táta má hostinec — velkej hotel — hospodářství jako velkostatek a peněz na vrchu také — móóc zazobaný dědek. A taky tady věčně nebude. Mohlo by to být! Jdou tam,není to daleko;nebo, já je tam dovedu, promluvím a budou vidět, že to bude. Starý na mne moc dá!"

"Tak kde to je?" Matouš vyzvídá.

"Ale, nech toho, nebudem nic nového začínat!" bráním já.

"I jdou bláhovej! Podívat se můžou, za to nic nedají. Můžou brát nebo nechat. Ale holka se jim bude líbit, ta je krev a mléko a máslo, všecko dohromady."

"Raděj nám řekněte, kde bychom dostali slušný nocleh!" naléhám já.

"A to u nich, zrovna u nich!" oživí zase stařík. "Jinde tady nikde ne."

"Je tam čisto?"

"Čisto, náramně čisto! Vždyť je to hotel. Budou vidět, jestli jsem jim lhal. To je ňáké stavení!" sehnul se k nám níže: "Aby věděli, je to tady "u Boháčků", na návsi, velikej hostinec, to poznají, jiný tu není. Tak, já jdu napřed, já to zařídím, budou vidět, že to půjde!"

"Tak jen jděte, my se vám odvděčíme, když z toho něco bude!" vybízel ho ještě Matouš.

"Bez starosti, táta na mne dá. A holka pána chce, to jo! To by mohlo být!" a děda snoval v sobě řeč i soukal se ven, kde zatím dešť ustál.

"Matouši, ženatý člověče, co to svádíš?" káral jsem soudruha, ač se mi věc začínala také líbit.

"I mlč, ať máme dobrodružství. Zasmějeme se!"

Chvíli na to zaplatili jsme za sebe i za dědka dohazovače a šli k Boháčkovům. Našli jsme je, pravda. Stavení rozsáhlé, staré, pod došky ještě, obráceno do návsi zády, tak že jenom věnec z chvoje svědčil o hotelu. Do něho trefit, nebylo lehko. Tady sad, tady stodola — snad touto úvozovou cestou? Ano, obešli jsme stavení a ze zadu dostali jsme se ke vratům. Patrně hospoda stávala tu dříve než celá ves, že nemá s ní žádného spojení. Ve vratech i na dvoře musili jsme dělati obrovské skoky přes potoky a kaluže. Konečně dostali jsme se do šenkovny. Staroch už tam seděl.

Usedli jsme, požádali o nějakou večeři a pivo. Děda stále hrál, brzy dorozumíval se s námi, brzy se šenkýřem, jeho ruce a oči pracovaly horečně. Když starý Boháček odešel, dohazovač na nás kýval: "Už je to, už jsem s ním mluvil. Starý chce, může to být! Jen říc', jen říc' — počkají, holku taky budou vidět. Holka jako lusk — —!"

Stařík umlkl a významně zamrkal ke dveřím kuchyně. Tam — abychom dobře viděli — byly umístěny dvě židle, na nich položeno žehlicí prkno. Teď se objevila ženská jako kyrysník a silně našlapujíc plnými chodidly, vězícími v trepkách, nesla koš s prádlem; postavila jej, přinesla žehličku a — aniž se na nás podívala — jala se žehlit. Stařík dával nám znamení, že to ona, krásná nevěsta.

Bylo nám z toho veselo. Matouš se ke mně naklonil a šeptal:

"No, je to kůstka, ne? Ta má pěst' — kdyby se po tobě obehnala — anebo tě jen obejmula —!"

"A mně se zdá, že má jedno oko jakési.."

"Ale takhle máma by z ní byla pořádná — to je kus ženské! Jak se ti líbí?"

"Dočista řádná selka z ní může být."

Staroch už byl netrpěliv. "Promluvějí s ní, řeknou, že ji mají rád," žmolil z bezzubých úst.

Ale nám se nechtělo. Přišel zatím hostinský, přinesl pivo.

"Hned budou míchaná vajíčka," řekl a obrátil se k dceři: "Máři, čtyři vajíčka každému pánovi — na máslo!"

Máry neřekla nic, vzala žehličku a odešla do kuchyně. My zatím načali řeč o počasí, hostinský o letošní sklizni a tak zatáčel na vlastní poměry. My zase mluvili co možná všeobecně.

Dohazovač byl stále netrpěliv; šoupal nohama, poposedával, pokašlával, dával nám znamení, jako abychom už začali jednat. Když šenkýř poodešel, hartusil:

"Řeknou mu, řeknou mu! Holka je chce, já už se jí ptal; líbějí se jí a taky táta chce. Jen řeknou, nebojejí se!"

V okénku u kuchyně občas vyhledla některá hlava — to se zvědavci střídali. My se navečeřeli, pili, hovořili, ale do námluv nám nebylo. Několik hodin minulo, my pozorovali, že roste jakési napjetí. Dohazovač už zuřivě do nás bodal očima, hostinský a domácí byli mrzuti. Konečně dohazovač se sebral, dal dobrou noc, kopnul ještě silně do mé židle a odešel.

A tu provedl Matouš obrovskou hloupost. V patrném dojetí, které spíše nápoj než jeho dobré srdce způsobil, vyzpovídal se kajícně se vším šenkýři. Že prý nechce, aby si kdesi cosi o nás myslili, že jsme do toho přišli nevinně a že to dědek zpískal, na nás aby se nezlobili.

"Zatracená chlap, chromá, plesnivá!" prohodil šenkýř dobrácky; "jen až mi sem přijde, já mu i ten druhý hnát přerazím. A už je tu hromadu dlužen."

Pak jsme šli spat. Vedle v tanečním sále jako v ratejně plno prachu, jedna postel nenatřená pro mne, lavice a dvě židle, lůžko pro Matouše. Mimo za ložnicí sloužila teď ratejna také za sýpku, bylyť tam pytle s obilím, haldy slámy a sena, pak řepa, nať a různé jiné hospodářské potřeby.

Lhal bych, že se mi dobře nespalo; slyšel jsem sice ze spaní pískot a ples myší, ale to mi nevadilo, neboť krásné sny obetkávaly mne a hlavní úlohu v nich měla — krásná nevěsta! Co se zdálo Matoušovi, nevím. Mne z nejkrásnějšího vytrhly kroky v dřevěnkách na zápraží dusající, hlasy čeledína a děvečky, jich šepot a jízlivý smích, vyvádění koní, rachot vozu. Byly čtyři hodiny ráno a už bylo po spaní. Vábný zjev nevěsty prchl, převaloval jsem se marně v kanafasu.

Hlasy, kroky, hluk se množil, vstal jsem tedy; oblékám se, ohlížím, kde bych se umyl. Zde nic takového; otevru dvéře a křičím, že bych prosil o trochu vody.

"Na dvoře je studna!" zní z kuchyně hlasem nevlídným.

"Teď to máme — hrome!" myslím si, "včera samá ochota a — dnes!"

Nezbývalo, než se umýt u studny, utřít se kapesníkem. A teď jsem si všiml, že nemáme boty vycídény a na šatech že je plno prachu. Dodal jsem si odvahy a oslovil hospodyni, obírající v síni brambory.

"Prosím vás, nemohl by mi někdo boty vycídit? Já zaplatím — —"

"Čeládka je na poli," odpověděla úsečně.

"Tak aspoň ňáké kartáče mi půjčte."

"A což to nenosíte s sebou? Vandrovní to mají mít!"

Stál jsem tu zdrcen. "Nejsme vandrovní, jsme výletníci — —" dovolím si namítati.

"E — je to támhle pod almarou!"

Šel jsem jako po jehlách a zdálo se mi, že jsem dnes tuze ztratil na vážnosti.

Zaplatili jsme a bez snídaně cestovali dále, provázeni nevlídnými pohledy panímámy. Hostinského ani dcery jsme nespatřili. Dobře nám tak! —

Za vsí povídám Matoušovi: "Ale, když už jsme v těch námluvách byli, mohl's také mlčet, abychom se aspoň vyspali a nasnídali jako ženiši! Matoušku, to jsi provedl nesmysl! Máš ze mne smrtelný hřích!"

A Matouš sklopil hlavu jako vinník. Ach, smutná byla naše cesta ke Karlštejnu!

Všude dobře, doma nejlíp.

Nikde nejsme tak šťastni jako doma. Lepšího daru nad domov život pro nikoho nemá. Hleďme proto, abychom si jej neztrpčili, aby nás v letech budoucích nepronásledovaly výčitky vlastního vnitra! A dbejme svého zdraví, bez něhož nemůže býti o štěstí řeči, ani když jsou kolem nás ti, jež nejvíce milujeme. Cítíme-li prudkou bolest v zádech, je-li moč Vaše zkrvavěná a pálením provázena, hledejte útočiště u Severova Sílitele ledvin a jater, který upravuje tok žluče, ničí močovou kyselinu a vyměšuje z těla všechny jedovaté látky. Lék ten mírní podrážděnou sliznici, hojí překrvení, Brightovu nemoc, zánět jater, žlučnatost, žloutenku, kámen, kapavku a všechny choroby podobné. Cena 75 ct. a $1.25. K dostání v lékárnách nebo přímo u firmy W. F. Severa Co. Cedar Rapids, Iowa.

Doprava na dráze Nickel Plate do New Yorku a Bostonu jest nepřekonatelnou. Denně vysílány jsou tři expressní rychlíky v každý směr. Tyto vlaky sestávají z první třídy moderních denních vozů, elegantně krytých spacích vozů a jezdí mezi Chicagem, New Yorkem, Bostonem a jinými východními stanicemi. Na vlacích dostati lze výtečná jídla dle amerického klubovního vzoru v ceně od 35 centů do $1.00, jakož i jídla a la carte. Cestující mohou jeti pohodlně a ušetřiti na jízdné po dráze Nickel Plate. Dbejte, by váš jízdní lístek zněl pro takovou cestu. Lístky se prodávají v č. 111 Adams ul., nádraží na La Salle a Van Buren ul. u zvýšené dráhy Loop. 81